Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Tarkastusviraston raportissa todetaan, että veropolitiikassa on tarpeen tiivistää veropohjaa. Asiantuntijoiden keskuudessa vallitsee verrattain suuri yksimielisyys siitä, että hyvän verojärjestelmän keskeinen ominaisuus on tiivis veropohja, joka mahdollistaa kohtuulliset verokannat. Myös hallitusohjelmassa on mainittu pyrkimys tiiviiseen veropohjaan. Verotukia, jotka usein ovat veropohjaan porattuja aukkoja, tulisi sisällyttää verolainsäädöksiin vain hyvin pätevin perustein. Alhainen verokanta edistää resurssien tehokasta allokaatiota paremmin kuin kohdennetut toimenpiteet ja neutraalissa veroympäristössä yritysten käyttäytyminen on rationaalista.

On harmillista, että lobbareilta ja äänestäjiltä tulevat paineet ovat johtaneet pikemminkin verotukien lisääntymiseen kuin niiden karsimiseen. Viime hallituskaudelta voi mainita metsälahjavähennyksen, joka on käytännössä hankala ja täysin tarpeeton verotuki. Nyt istuvan hallituksen aikana viime syksynä säädettiin irtaimen käyttöomaisuuden korotetuista poistoista sillä tavalla, että neljän vuoden ajan poiston määrä on 50 prosenttia 25 prosentin sijaan. Tällainen muutos tehtiin, vaikka empiiriset tutkimukset osoittavat, että ylipoistot ovat investointikannustimina ilmeisen tehottomia. Toiseksi, jos investointi tehdään ensisijaisesti verokannustimen takia, investoinnin tuottoasteen alhaisuus johtaa teorian mukaan talouden tehottomuuteen. Suurimpana ongelmana tässä uudessa verotuessa on sen mittaluokka. Neljän vuoden kuluessa verotulot vähenevät lähes miljardi euroa. Vaikka osa tästä menetyksestä palautuukin veroina joskus myöhemmin, näin suureen verotuhlailuun ei minusta pitäisi mennä tilanteessa, jossa julkisen talouden alijäämä on muodostunut krooniseksi.

Raportissa kiinnitetään huomiota myös siihen, että alv-alarajahuojennuksen kasvattaminen lisää verotukien määrää. Suhtautumiseni pyrkimyksiin nostaa 10.000 euron alarajaa on ollut ristiriitainen. Viime vuosina mikroyrityskentässä on tapahtunut kehitystä, jossa monilla aloilla on siirrytty työsuhteista yhteistyösuhteisiin. Ensimmäisen työntekijän palkkaaminen on tullut yhä harvinaisemmaksi ilmiöksi. Parturi ei palkkaa työntekijää, vaan vuokraa tuolin toiselle yrittäjän asemaan tulevalle.

Yrittäjätuloon, joka yleisesti on työkorvausta, ei liity yhtä jyrkkää verokiilaa kuin palkkatuloon. Verokiilalla tarkoitetaan työn teettäjän maksaman korvauksen ja työn tekijän käteen jäävän nettotulon erotusta. Jyrkkä verokiila vaikuttaa kielteisesti työllisyyteen. Työkorvuksen loiva verokiila saattaa mahdollistaa sellaisten henkilöiden työllistymisen, jotka eivät työllistyisi palkkasuhteeseen. Palkkaan liittyvät rasitteet ovat olennaisesti suurempia kuin työkorvaukseen liittyvät rasitteet. Lisäksi viime hallituskaudella säädettiin erityinen yrittäjävähennys, joka lisää kahden eri asemassa työskentelevän henkilön korvaukseen liittyvän rasituksen eroa. Alv:n alarajahuojennus hyödyttää pieniä tuloja saavaa yrittäjäasemaan tulevaa työtä tekevää henkilöä.

Haittapuolena alv-huojennuksessa on, että se kierouttaa kilpailua ja johtaa käyttäytymiseen, joka ei välttämättä ole taloudellisesti rationaalinen. Verotus siis ohjaa käyttäytymistä ja ohjaavan verotuksen ajatellaan yleisesti olevan vaikutuksiltaan kielteistä. Verotieteessä järkevään veropolitiikkaan katsotaan kuuluvan neutraalisuuspyrkimyksen, jolloin verotus vaikuttaa

mahdollisimman vähän kuluttajien ja yritysten valintoihin. Toinen ongelma on, että yrittäjäasemassa työskentelevän henkilön sosiaaliturva ja työsuhdeturva on heikompi kuin työsuhteessa elävien henkilöiden. Ero näyttäytyy myös oikeudenmukaisuusongelmana, koska kahta varsin samanlaisessa asemassa olevaa henkilöä kohdellaan selvästi eri tavalla.

Raportista välittyy sama huoli, jota veropolitiikan akateemiset tutkijat ovat vuosia pitäneet esillä: verotukia on liikaa ja veropohjassa on aukkoja. Kansainväliseen vertailuun asetettuna Suomen verojärjestelmää voidaan kuitenkin pitää hyvänä. Yritysveropohjaa tiivistettiin hyvin merkittävästi 1990-luvulla ja se on pysynyt melko pitävänä näihin päiviin saakka. Yhteisöverokanta on kansainvälisesti kilpailukykyinen.

Verotuksen käytännön toteuttaminen on Suomessa tehokkaampaa kuin useissa muissa länsimaissa. Toivoa sopii, että Verohallinnolla olisi mahdollisuuksia edelleen kehittää ja automatisoida verotuksen toimittamista. Vuosituhannen vaihteen jälkeen myös verovelvollisen oikeusturva on myönteisesti kehittynyt. Myöskään raportissa esitetyt huomautukset eivät ole sillä tavalla vakavia, että ne edellyttäisivät joitakin välittömiä korjaustoimenpiteitä.

Hyvän verojärjestelmän ominaisuuksiin kuuluu jatkuvuus ja ennustettavuus. Muutoksia verotukseen tulisi tehdä vain painavista syistä. En näe, että meillä tällä hetkellä olisi tarvetta muuttaa verojärjestelmäämme mitenkään olennaisesti.

Helsingissä 24.2.2020

Heikki Niskakangas

Professori emeritus